

В'єтнам 8,0
Тайланд 7,5

Як бачимо, у списку найкращих ми не бачимо ні США, ні Англії, ні РФ.

На жаль, Україна борсається у кінці списку країн Світу за темпами зростання економіки і оновлення технології. В чому причина?

Спеціалісти вважають, що велика доля відповідальності за це лежить на системі освіти в Україні. Професор Ю. В. Ніколенко стверджував [4, с. 11]:

“Фактично марксистська політекономія протиставляла себе світовій економічній думці.” Інакше кажучи, однією з вагомих причин відставання України від передових країн Світу у сфері економіки є відставання парадигми української економічної теорії від парадигми західної теорії.

Це окрема тема. Не вдаючись до деталей, відмітимо тільки, що спроба інтегрувати українську освіту у європейський освітній простір під прапором Болонського процесу значного практичного ефекту не дала. Знову переміг формалізм. Величезний досвід світової економічної науки і освіти так і не був засвоєний нашими вченими.

Цей досвід вимагає ретельної аналітичної роботи, підпорядкування будь-яких досліджень вимогам практики і потребам громадянського суспільства. Наслідком ігнорування цього досвіду є відмова європейських роботодавців визнавати дипломи українських ВНЗ із низки економічних і, зокрема, менеджерських спеціальностей.

Таким чином, у цій статті ми розглянули основні тенденції розвитку методології макроекономічного аналізу у Світі, характерною рисою яких є широке запозичення методів аналізу із математики, соціології та інших наук.

Відставання української економічної науки в цій сфері може бути подолане за умови вивчення і освоєння світового досвіду, на рівні практичних умінь і навичок.

Використана література:

1. Пухтаєвич Г. О. Аналіз національної економіки / Г. О. Пухтаєвич. – К. : КНЕУ, 2005. – 450 с.
2. Хом'яков Л. К. Методологічні основи аналізу національної економіки / Л. К. Хом'яков // “Єдність навчання і наукових досліджень-головний принцип університету”: збірник наук. праць звітно-наук.конфер.викладачів ун-ту за 2010 рік. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. – С. 153-157.
3. www.eiu.com
4. Основи економічної теорії / за ред. проф. Ю. В. Ніколенка. – Кн. 1. – К. : “Либідь”, 1998. – 272 с.

Annotation

In this article the modern tendencies in methodology of Macroeconomic Analysis are regarded. The main tendency is the wide using of mathematical, sociological, IT methods and models in economic research. The findings of The Economist EIU on the state and tendencies of goods markets in 2014 are used.

УДК 339.9:005

Череда І. С.

СУЧАСНИЙ СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ САМООРГАНІЗАЦІЇ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ

Самоорганізація – це здатність системи самостійно підтримувати чи вдосконалювати рівень своєї організації при зміні зовнішніх або внутрішніх умов її існування, діяльність з урахуванням минулого досвіду спрямована збереження її цілісності [1, с. 596]. Процеси самоорганізації притаманні системам які відзначаються високим рівнем організації та складності, наявністю значної кількості структур і елементів. Безумовно, світова економічна система, з її численними суб'єктами, об'єктами виробництвом є складною.

Основною тенденцією розвитку світової економіки останніх десятиріч є глобалізація, внаслідок якої змінюється роль національних економік у світовому господарстві та відбувається поділ країн на велику групу розвинутих і безліч відсталих. Від глобалізації, насамперед, виграють промислово розвинуті країни, багаті люди, країни експортери капіталу, міжнародні фірми-лідери.

Програють же країни з односторонньою недостатньо розвинутою економікою, немобільні верстви населення. Найбільшу загрозу глобалізація становить для багатьох країн, що розвиваються. Отже розгортання процесу глобалізації характеризуються суперечливим впливом як на національні економіки так і на міжнародні економічні відносини. Тому ставлення до неї подвійне – одні багато інші – засіб їх вирішення [2, с. 3-10].

Глобалізація призводить до створення принципово нової економічної системи з новими продуктивними силами, виробничими та фінансовими відносинами, специфічною організацією виробництва. Глобальні трансформації останніх десятиріч спричинили формування нових умов існування економіки в глобальному середовищі, що відрізняється від притаманних індустріальній економіці. Отже, формується новий соціально-економічний лад, який деякі автори називають новим економічним

імперіалізмом, народженим глобалізацією [3, с.100]. Таким чином, сучасні інтеграційні тенденції набувають якісно нового змісту, змінюється механізм функціонування ринків капіталів, модифікується міжнародна спеціалізація і кооперація праці, прояву нових організаційних форм міжнародних компаній. Усе це яскраво характеризує сьгоднішній етап розвитку глобальної економічної системи як біфуркаційний.

Згідно з теорією самоорганізації, розвиток системи проходить послідовність періодів, які відповідають її стабільному стану та перериваються періодами хаотичної поведінки ("біфуркаціями"), після чого відбувається перехід до стійкого стану. Самоорганізація завжди пов'язана з переходом від нестійкості до стійкості.

Однією з яскраво виражених характеристик біфуркаційного етапу розвитку глобальної системи та посилення ролі самоорганізації є формування мережевої економіки. Європейська комісія визначає – глобальну мережеву економіку як середовище, в якому будь-яка компанія чи особа, що перебуває в будь-якій точці економічної системи, може контактувати легко з мінімальними витратами з будь-якою з іншою компанією чи особою з приводу співпраці для торгівлі, обміну ідеалами, ноу-хау чи просто для задоволення [4].

Оскільки формування нової глобальної інституціональної структури стосується насамперед, верхніх елементів складної системи, то кризові явища в економіці США та втрата ними світового лідерства – закономірний етап розвитку. Замість моно полярності економіки (поступова втрата США статусу наддержави) виникають горизонтальні зв'язки, в яких існує декілька центрів управління – США, ЄС, Китай, Росія та ін.

Водночас немає чіткої відповіді стосовно імовірних шляхів подальшого розвитку. Деякі експерти вважають, що економічний центр світу переміщується в Азію (Індія, Китай до 2050р. вироблятимуть майже 50% світового ВВП) [5, с. 11]. Існує точка зору, що основними полюсами світу стануть США, країни БРІКС та Китаю як індивідуальний центр глобальної економіки. Згідно з прогнозами "Goldman Sachs", до 2027 р. китайська економіка виявиться більшою за американську, а до початку 30-х років економіка країн БРІКС перевершить економіку держав Великої сімки [6].

Завдяки "стрибку" в розвитку інформаційних технологій виник новий тип економіки, в основу якої покладено керовані потоки інформації, що на явно регулюють механізми перерозподілу матеріальних благ каналами глобальних фінансових мереж. Протягом останніх десятиріч у світовій економічній системі політична влада зрощується з бізнесом. Олігархічний капіталізм має серйозні наслідки для світової економіки в цілому! Чим більшою силою є олігархія, тим меншим є простір для дій ринкового механізму.

Водночас міжнародні інститути регулювання демонструють низьку ефективність на світових ринках МВФ, ОБСЄ, Світовий банк та ін.. впливають локально та дбають тільки про свої інтереси, спрямовані на забезпечення стабільності окремих країн [7]. Об'єднання економічно розвинутих країн (зокрема Велика вісімка та Велика двадцятка) ухвалюють рішення глобального масштабу, проте більшість з них мають формальний характер (наприклад утримання від протекціонізму, введення нових торговельно-інвестиційних та податкових бар'єрів, створення глобальних регуляторів ринку тощо.)

Отже, сучасна криза є насамперед інституційною, оскільки інститути за допомогою. Яких здійснюється економічно політика, перебувають у більш кризовому стані, ніж сама економіка.

Таким чином, сучасна фінансово-економічна криза – черговий етап самоорганізації, внаслідок якого влада, ресурси та власність перерозподіляться нова глобальна інституціональна структура. Сьогодні світова економічна система не може чітко спрогнозувати подальші шляхи її розвитку. Проте можна стверджувати, що наступні роки характеризуватимуться посиленням невизначеності на ринках і новими шляхами кризи, а сучасний етап розвитку розглядатиметься як біфуркаційний, у ході якого формується порядок (перетворюються держава-лідери ускладнюється світова інституціональна структура) відповідно до глобальної траєкторії розвитку складної системи, що самоорганізується, яка веде до встановлення в середині неї нового порядку, що у свою чергу, зумовлює зміни в просторі або функціональній структурах.

Використана література:

1. Філософський словник / за ред. В. У. Шинкарука. – К. : УРЕ, 1986. – 596 с.
2. Жуков В. И. Мировой кризис: экономика и социология глобальных процессов // "Социологические исследования". – 2010. – № 2. – С. 3-10.
3. Білоус О. Г. Економічно система глобалізму. – К. : КНЕУ, 2003. – 100 с.
4. Recommendations to the European Council, Europe and the Global Information Society (<http://www.ispo.cec.be/infosoc>).
5. Колодко Б. В. Мир в движении / пер. с полек. Ю. Чайникова. – М. : "Магистр", 2009. – 215 с.
6. <http://www.economist.com/node/17493408>.
7. Лагард К. Глобальные роски усиливаются, но возможности для экономического подъема существуют (<http://www.imf.org>)

Аннотация

В статье исследуются современные тенденции самоорганизации мировой экономической системы. Значительное внимание уделено анализу теории самоорганизации как направлению меж дисциплинарных исследований, связанных с изучением соответствующих процессов в открытых нелинейных не уравновешенных динамических системах.

Annotation

The article examines the current trends of self-organization of the world economic system. Considerable attention is paid to the analysis of the theory of self-organization as the direction of inter disciplinary research related to the study of the respective processes in open nonlinear dynamical systems are not balanced.

УДК 005:378(477)

Черепніна О. І.

МЕНЕДЖМЕНТ ВИЩОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ ТА ЇЇ ЯКОСТІ

Висвітлення питання управління освітою взагалі та вищою економічною освітою, як окремою підсистемою, зокрема потребує насамперед вивчення поглядів учених на концептуальні основи аналізу цього питання. До них відносимо теоретичні концепції, що містять інформаційно-знаннєвіта інші новітні характеристики сучасної економіки, акцентуючи увагу на певних актуальних аспектах освіти, знань, інформації. Це теорії постіндустріалізму (інформаційної економіки, знаннєвої економіки, мережевої економіки та ін.), що становлять теоретико-методологічний фундамент сучасної економічної науки, її нові парадигми. На перше місце у даних теоріях поставлені такі фактори, як людський капітал, освіта, знання, інформація на відміну від інших теорій, в яких на передньому плані знаходяться традиційні фактори виробництва – земля, капітал, праця і їх розподіл, комбінація, управління.

Зростання наукового інтересу до сукупності теорій постіндустріалізму, вивчення їх у зв'язку з менеджментом вищої освіти та її якості, необхідність отримання нових знань в сфері теорії, методології та практики становлення і розвитку постіндустріальної економіки визначають актуальність теми статті.

Складником економічних напрямів і теорій, що входять до постіндустріалізму та менеджменту освіти, є теорія людського капіталу. Про це свідчать дослідження таких відомих вітчизняних учених як В. П. Андрущенко, Н. В. Апатова, Ю. М. Бажал, О. А. Грішнова, П. С. Єщенко, Ю. К. Зайцев, І. С. Каленюк, В. Г. Кремень, О. В. Куклін, П. М. Леоненко, А. О. Маслов, В. С. Савчук, Л. І. Федулова та ін. Питання управління системою вищої економічної освіти отримало також висвітлення у навчально-методичній літературі [1]. Проте при цьому повинні зважати на значне різноманіття поглядів науковців на зазначені питання – постіндустріалізму, людського капіталу, управління освітою тощо.

Здатність до управління організацією, корпорацією, ВНЗ тощо в умовах невизначеності виступає однією з форм прояву людського капіталу. Носіями цього капіталу є топ-менеджери. До суб'єктів людського капіталу належать також особи вільних професій, науковці, професорсько-викладацький склад, інші фахівці високої кваліфікації.

З постановкою даної проблеми пов'язане зростання значимості менеджменту в галузях соціальної сфери, а відтак реформування її з метою досягти підвищення якості послуг з охорони здоров'я населення, освіти, культури й ряду інших галузей, що забезпечують зростання національного людського капіталу.

Численні факти свідчать про прискорення економічного зростання і розвитку в тих країнах, які активно здійснювали освітні реформи та впроваджували освітні програми.

У найзагальнішому вигляді тема дослідження сучасного менеджменту вищої економічної освіти та її якості включає два великих блоки: 1) наукові економічні концептуальні підходи до проблеми (теорії, школи і напрями сучасної економічної науки, що пов'язані з менеджментом освіти); 2) наукові економічні емпіричні підходи (нормативний аспект теоретичних концепцій управління освітою, аналіз практики менеджменту економічної освіти). Звичайно, ці два блоки питань тісно пов'язані між собою, взаємопереплітаються, проте при цьому не втрачають своєї специфіки, самостійності, існуючи як питання теорії та практики, частини позитивної та нормативної теорії менеджменту і економічної науки взагалі.

З врахуванням вищезазначеного модель менеджменту вищої освіти, включаючи й економічну, та її якості подана на рис.

На рівні емпірично підходу до аналізу сфери вітчизняного менеджменту вищої школи, включно з економічною, спостерігаємо, на наш погляд, специфічну розбалансованість і консерватизм на всіх трьох рівнях по вертикалі: 1) уряд – профільне міністерство; 2) міністерство як орган управління галуззю освіти – навчальні заклади; 3) всередині ВНЗ управління вузом – професорсько-викладацький склад, студенти.

Перший рівень характеризується централізацією управління і разом з тим (парадоксально) доктриною пасивної держави і вільного ринкового самоналагоджування. Характерною рисою менеджменту освіти на цьому рівні продовжує залишатися також націленість на збереження відсталих відносин в освітній галузі. Офіційно вони закріплені у старому Законі "Про освіту". Щодо нового, вкрай необхідного Закону "Про вищу освіту", то дискусія навколо змісту різних його проектів давно згасла, а самі вони похоронені у шухлядах бюрократів. Спроби стратегічного реформування освітянського законодавства відбуваються у протиріччях з виконавчою владою, наштовхуються на її економічні, політичні та інші інтереси й намагання їх забезпечити всупереч потребі значного підвищення якості освіти.